OCP Nijmegen Ezechiël 33:7-11 / Mt 18: 1+15-20 6 september 2020 Johan Velema

Ik wil graag met u nadenken over Ezechiël. Niet het makkelijkste boek in de Bijbel. We houden van Jesaja, we rouwen met Jeremia, maar uit Ezechiël kennen we, als we al iets van hem weten, eigenlijk alleen het visioen van de dorre doodsbeenderen - hoofdstuk 37. En het is waar, Ezechiël had visioenen, heftige ervaringen; Ezechiël deed soms ook dingen waarvan je achter je oren krabt en denkt: Is dit nog wel helemaal normaal.

Ik wil vanmorgen u wat meer vertellen over de context waarin Ezechiël functioneerde. Dat zal helpen zijn woorden beter te begrijpen.

Allereerst is belangrijk te weten dat Ezechiël opgroeide in Jeruzalem. Zijn vader was priester in de tempel, zijn grootvader was priester geweest en hij zou dat ook worden. Daar werd hij voor opgevoed en opgeleid. Hij kreeg het denken van de priesters, waarin de tempel zo'n centrale rol speelde, met de paplepel ingegoten. Hij leerde de heilige geschriften lezen en uitleggen. Hij leerde de rituelen en hun betekenis. Hij luisterde naar de gesprekken over staatszaken. Hij kon van zijn vader de kunst afkijken.

Maar het liep anders. Toen hij vijfentwintig jaar oud was, in 597 voor Christus, werd Jeruzalem belegerd en gaf de koning zich uiteindelijk over. De stad wordt niet verwoest – dat gebeurt pas 11 jaar later - maar een flink deel van de bevolking van de stad wordt weggevoerd – gedeporteerd – gedwongen migratie. Ruim een maand werden ze voortgedreven, te voet, slecht verzorgd in de brandende zon. 1500 kilometer legden ze af en daarna werden ze gedumpt in een droge vlakte. Er zijn geen woorden voor de ontreddering, de ontworteling die zo plaats vond. Deze stadsmensen woonden nu op het platte land in schamele hutten. De sociale verhoudingen waren ontwricht. Alles was hen afgenomen.

Ik stel me hun situatie voor zoals we tegenwoordig beelden zien van een vluchtelingenkamp. Duizenden mensen die zijn gevlucht met alleen wat ze dragen konden. Die ergens worden gedumpt waar niemand last van ze heeft. Die geen uitzicht hebben op terugkeer omdat er overal om hen heen oorlog woedt. Mensen zonder hoop verliezen de motivatie om hun leven vorm te geven. Zo verging het ook deze joodse mensen in de zesde eeuw voor Christus: Ze voelden zich ontworteld, gedemoraliseerd, afgesneden van hun land, hun volk, van God en zijn dienst. Ze zaten aan de stromen van Babel en treurden om Sion (Psalm 137).

En wat gebeurt er dan in zo'n situatie? Een deel van de mensen gaat aan de slag om de oude sociale verhoudingen weer te herstellen. Ouders willen hun gezin bij elkaar houden, er moet brood op de plank komen en mensen gaan op zoek naar middelen van bestaan, kinderen moeten leren, oudsten moeten vergaderen en conflicten oplossen, er moet onderhandeld worden over verbetering van de levensomstandigheden, er moet weer sabbat gevierd worden. Er moet ook gerouwd worden over zoveel verlies, om geliefden die het niet hebben gehaald, of die we nooit meer terug zullen zien. Maar er waren ook mensen die zich daar aan onttrokken; die vooral aan zichzelf dachten: Hoe kan ík hier overleven? In een vluchtelingenkamp wordt veel gestolen. Worden mensen bedrogen. Wordt voedsel ontvreemd. Er zijn mensen die het kamp verlaten en contact maken met de omringende bevolking; mensen die handeltjes beginnen; handige jongens, die de regels aan hun laars lappen; die proberen anderen aan zich te binden om hen vervolgens in te schakelen voor allerlei klusjes. Ieder voor zich en God voor ons allen. God is in Jeruzalem gebleven, in de tempel. Daar worden de offers gebracht. Daar worden de feesten gevierd. Daar zijn wij nu ver vandaan. Wij moeten ons zien te redden. God en zijn gebod hebben hier geen betekenis meer.

Voor Ezechiël was de situatie al even hopeloos. Hij zou priester worden in de tempel. Nu zit hij hier. Geen tempel. Geen toekomst. Vijf jaar lang loopt hij rond in doffe ellende en vraagt zich wanhopig af hoe het zo ver heeft kunnen komen en hoe het nu verder moet. Dan, op zijn dertigste, op de leeftijd dat hij thuis tot priester zou worden gewijd, heeft hij zijn eerste visioen. In een overweldigende openbaring verschijnt God aan hem in de vlakte in Mesopotamië, hier heel dichtbij hem.

En dan krijgt Ezechiël een duidelijke opdracht. God zegt tegen hem: Jij moet wachter zijn voor deze gemeenschap. Jij moet opletten waar onheil dreigt en de mensen waarschuwen. Jij moet mensen waarschuwen om niet af te glijden; om zich niet te laten gaan in hopeloosheid. Jij moet mensen eraan herinneren wie ze zijn. Jij moet de woorden van het verbond in herinnering brengen. Ook al zijn jullie nu hier gedumpt als op een vuilnisbelt, jij moet de mensen vertellen dat ze nog steeds volk van God zijn. Dat God ze niet vergeten heeft, dat ik ook hier nabij ben. Dat ook hier, ook in deze schijnbaar hopeloze omstandigheden, het belangrijk is om met mij rekening te houden en te leven naar de principes die ik jullie heb meegegeven – al zoveel generaties geleden bij de Sinaï. Jullie hebben nog steeds een unieke identiteit die door mij is bepaald.

De mensen zeggen: Wij zijn onder Gods oordeel gekomen. Wij zijn weggevoerd uit ons land en we gaan het niet meer meemaken dat we nog ooit teruggaan. Wij zijn verloren. Het maakt allemaal niet meer uit. Maar God zegt (Ez 33:11): Zo waar ík leef, ik wil het leven voor jullie. Zo waar ik leef – ik heb geen vreugde over de dood van een slecht mens. Keer toch terug van de heilloze weg die jullie zijn ingeslagen. Keer om, want waarom zouden jullie sterven, volk van Israël? Ezechiël moet zichtbaar maken dat God nog steeds geeft om zijn volk; dat het hem wél uitmaakt welke keuzes ze maken. Dat Hij niet wil dat de boel verloedert en deze gemeenschap ten onder gaat.

Ten tijde van Ezechiël leek Jeruzalem het centrum van de Joodse gemeenschap en waren de ballingen in Babylon afgeschreven. De geschiedenis heeft laten zien dat uiteindelijk de balans de andere kant op doorsloeg. Uiteindelijk werd Jeruzalem verwoest[1] en werd de Joodse gemeenschap in Babylon almaar sterker en belangrijker. Zelfs toen Jeruzalem weer werd herbouwd, bleef de gemeenschap in Babel een belangrijke functie vervullen. Maar dat wisten Ezechiël en zijn volksgenoten toen nog niet.

Ook in het nieuwe testament zegt Jezus dat we elkaar erop aan moeten spreken als we verkeerde keuzes maken. Als we de hoop laten varen en vervallen tot slechte gewoonten, tot verslaving, tot bedrog of tot het misbruiken van anderen voor eigen gewin. We moeten elkaar herinneren aan onze unieke identiteit die we van God gekregen hebben. We moeten wandelen ‘waardig de roeping waarmee hij ons geroepen heeft’ (Ef 4:1). Dat kan heel ongemakkelijk zijn, maar het is van levensbelang. God zei tegen Ezechiël: Als je je broeder ziet zondigen en je zegt er niks van, dan ben je medeschuldig. Dan zal ik ook jou daarom oordelen. Dan laat ik je daarmee niet wegkomen.

Nee, we zijn niet allemaal Ezechiël. Gelukkig niet. We hebben ook niet allemaal dezelfde verantwoordelijkheid in de gemeente. Maar identiteit, het overeind houden van waarden, het gericht zijn op God en zijn geboden – dat is niet iets individueels. Dat doen we met elkaar en daarbij telt het gedrag van iedereen mee.

Een vriend van mij verhuisde van Amsterdam naar Wezep, een dorp waar de godsdienst nog een grote rol speelt. Dit speelde zo rond 1980. Ik kan niet met zekerheid zeggen of het nu nog zo zou gaan. Hij woonde er een paar weken toen het begon te regenen. Hij ging naar de fietsenmaker om een regenpak te kopen. Nou is hij nogal verstrooid, dus toen hij moest betalen bleek dat hij niet genoeg geld bij zich had. De fietsenmaker zei: Geen probleem meneer, dan brengt u dat geld toch morgen. Neem dat regenpak maar mee. Mijn vriend was zo verbaasd! Moet u dan niet mijn naam opschrijven en mijn adres, of moet ik niet mijn rijbewijs achterlaten? Nee hoor, zei de fietsenmaker. Ik vertrouw u wel. Mijn vriend werd er helemaal warm van. Hij belde me op: Wat me nou is overkomen! Hier is eerlijkheid nog vanzelfsprekend.

Het uitleven van onze waarden, het in stand houden van onze identiteit – dan doen we samen; dat doen we met elkaar. Moge God ons zegenen als we ons uiterste best doen om samen ons leven vorm te geven in overeenstemming met de principes die Hij ons heeft geopenbaard.

---

[1] Ezechiël 33 vormt de afsluiting van zijn bediening in die eerste vijf of zes jaar, toen Jeruzalem nog overeind stond. Verderop in hoofdstuk 33 komt het bericht dat Jeruzalem is gevallen en ontstaat een nieuwe situatie.